

FIȘA DISCIPLINEI

Anul universitar 2025/2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
1.2. Facultatea	TEOLOGIE ORTODOXĂ <i>JUSTINIAN PATRIARHUL</i>
1.3. Departamentul	TEOLOGIE ISTORICĂ, BIBLICĂ ȘI FILOLOGIE
1.4. Domeniul de studii	TEOLOGIE
1.5. Ciclul de studii	LICENȚĂ
1.6. Programul de studii	TEOLOGIE ORTODOXĂ PASTORALĂ

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	ICONOLOGIE						
2.2. Titularul activităților de curs	Lect. Dr. Ștefan Ionescu-Berechet						
2.3. Titularul activităților de seminar	Lect. Dr. Ștefan Ionescu-Berechet						
2.4. Anul de studiu	II	2.5. Semestrul	II	2.6. Tipul de evaluare	V	2.7. Regimul disciplinei	F

3. Timpul total estimat

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	3.2. Din care Curs	2	3.3. Seminar	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	42	3.5. Din care Curs	28	3.6. Seminar	14
Distribuția fondului de timp					
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					2
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					4
Pregătire seminare/ laborator, teme, referate, portofolii și eseuri					2
Tutorat					-
Alte activități					-
3.7. Total ore de studiu individual					8
3.8. Total ore pe semestru					50
3.9. Număr de credite					2

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală dotată cu tablă și cu proiector
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Sală dotată cu tablă și cu proiector

6. Rezultatele învățării

Cunoștințe	Studentul/absolventul descrie sistematic și rațional concepte religioase și teologice, raportându-se la evoluția lor istorică și le explică în mod critic și argumentat. Studentul/absolventul identifică și recunoaște influențele de natură artistică, de design, estetică sau pentru conservare/restaurare. Absolventul deține informații solide privind evoluția gândirii și a literaturii creștine de-a lungul istoriei.
Aptitudini	Studentul/absolventul analizează sistematic teorii și concepte teologice și acceptă dialogul cu privire la o varietate de teme controversate, de pe poziții de toleranță religioasă, identificând fundamente creștine comune mai multor grupuri religioase. Studentul/absolventul interpretează operele artistice și temele de conservare/restaurare, selectându-le în funcție de specializare. Studentul/absolventul utilizează noțiunile specifice procesului de creație/restaurare, pentru înțelegerea operei artistice, în contextul cultural, social și istoric. Absolventul utilizează idei și argumente din literatura creștină în contexte diverse, completând ori dezvoltând noi direcții ale gândirii teologice.
Responsabilitate și autonomie	Studentul/absolventul gândește critic, monitorizează și respectă teorii, doctrine și reglementări canonice, evitând erori doctrinare și acceptă păreri noi în limitele dogmatice și canonice. Studentul/absolventul încadrează activitatea sa într-o anumită tendință care poate fi de natura creației artistice sau operei de restaurare/conservare. Studentul/absolventul încadrează creațiile iconografice într-un context relevant (cultural, economic, istoric, filosofic); Studentul/absolventul justifică și explică deciziile estetice/funcționale și influențele utilizate, raportându-se la tendințe artistice, de design, filosofice sau estetice; Studentul/absolventul analizează evoluția tendințelor artistice, se consultă cu experți din domeniu, participă la evenimente; Studentul/absolventul utilizează selectiv instrumentele de lucru pentru crearea unor circumstanțe variate în funcție de parametri (pre)determinați sau tema de lucru (impusă sau autoimpusă); Absolventul comunică argumentat păreri și idei teologice, face sinteze și poate crea concepte noi pe baza informațiilor deținute, având capacitatea de acceptare a diversității opiniilor și ideilor.

7. Conținuturi

7.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere în tematica cursului. Periodizare, concepte fundamentale, bibliografie	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
2. Apologii iconofile din perioada preiconoclastă (sec. V-VII)	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
3. Iconoclasmul bizantin în prima fază (726-780). Sinodul al VII-lea ecumenic (787)	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
4. Iconoclasmul bizantin în a doua fază (814-842).	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore

<i>Duminica Ortodoxiei</i> (843)		
5. Criza icoanei în Occidentul creștin: umanismul Renașterii și Reforma protestantă	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
6. Icoana și Tradiția Bisericii. Originea apostolică a cultului icoanelor: <i>topos</i> teologic și mărturii textuale	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
7. Conceptul relațional de icoană. Ierarhia iconicului în viziunea Sf. Ioan Damaschin	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
8. <i>Transitus</i> -ul icoană-prototip: funcția liturgică a icoanelor. Rânduiealile de sfințire a icoanelor	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
9. Energiile necreate și transfigurarea spațiului iconic. Icoanele "făcătoare de minuni" în tradiția bizantină	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
10. Icoana și Scriptura. Relația dintre imagine și cuvânt în iconografia și iconologia bizantină	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
11. Icoana lui Hristos-mărturie vizibilă a Întrupării Cuvântului	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
12. Circumscriere (<i>perigraphe</i>) și înscriere (<i>graphe</i>) în spațiul iconic. Respingerea obiecțiilor hristologice iconoclaste	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
13. Templu-biserică-cosmos în mistagogia, arhitectura și iconografia bizantină	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
14. <i>Mistagogie</i> și <i>hierotopie</i> : configurarea spațiului eclesial bizantin	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
Bibliografie: BIGHAM, Pr. Stephane, <i>Les images chretiennes. Textes historiques de Constantin le Grand jusqu'a la periode iconoclaste (313-900)</i> , Ed. Mediaspaul, 2010, Montreal Sfântul IOAN DAMASCHIN, <i>Cultul Sfintelor Icoane. Cele trei tratate contra iconoclaștilor</i> , III, trad. rom., introd. și note de Pr. Prof. D. Fecioru, București, Ed. IBMBOR, 1998 Sfântul TEODOR STUDITUL, <i>În apărarea sfintelor icoane-dosarul unei rezistențe teologice</i> , studiu introd. și trad. de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2017 ALEXANDRESCU, Adrian Matei, "Icoana în iconomia mântuirii. Erminia picturii bizantine și arta creștină eclezială", teză de doctorat, partea I, în: <i>Studii Teologice</i> , L (1998), 3-4, pp. 10-85; partea a II-a, în: <i>Studii Teologice</i> , LI (1999), 1-2, pp. 3-95 BESANÇON, Alain, <i>Imaginea interzisă. Istoria intelectuală a iconoclasmului de la Platon la Kandinsky</i> , traducere din franceză de M. Antohi, Ed. Humanitas, București, 1996 BIGHAM, Pr. Stephane, OZOLINE, Pr. Nicolas, <i>Teologia icoanei. 9 studii de iconologie</i> , trad. de Cristian Imbrea, Ed. Theosis, Oradea, 2021 CHIFĂR, Pr. Nicolae, <i>Iconologie și iconoclasam</i> , Ed. Andreiana, Sibiu, 2012 <i>Cinstirea sfintelor icoane în Ortodoxie. Retrospectivă istorică, momente cruciale de stabilire a teologiei icoanei și de criză majoră, 1220 de ani de la Sinodul al VII-lea Ecumenic</i> , Sesiunea anuală a Comisiei Române de Studiu și Istoria Creștinismului, Centrul Social-Cultural Sfântul Paisie de la Neamț, Mănăstirea Neamț, 13-15 septembrie 2007, Ed. Trinitas, Iași, 2008 GRECU, Vasile, "Erminii de pictură bizantine", în: <i>Candela</i> , L-LII (1939-1941), pp. 489-515 HERNANDEZ S.J., Jean-Paul, "Sacred Space as Kerygma and Mystagogy", trad. din : J.P. Hernandez, <i>Il corpo del Nome. I simboli e lo spirito della Chiesa Madre dei gesuiti</i> , Pardes, Bologna, 2010 IONESCU-BERECHET, Ștefan, "Învățătura Sfântului Teodor Studitul despre sfintele icoane și cinstirea lor", în: <i>Studii Teologice</i> , seria a III-a, III (2007), 3, pp. 153-176 IDEM, "Cinstirea sfintelor icoane în Biserica Ortodoxă în secolele IV-VII", în: <i>Glasul Bisericii</i> , LXIV (2005), 9-12, pp. 205-238		

IDEM, "Circumscriere și înscriere în spațiul iconic", în: *Timp și spațiu. O abordare din perspectiva științelor umaniste*, coord. Lucreția Vasilescu, Ed. Universității din București, București, 2006, pp. 129-138

IDEM, "Icoana nefăcută de mână a lui Hristos, epifanie a Cuvântului întrupat", în: *Orthodoxia*, LIX (2008), 1-2, pp. 161-171

IDEM, "Premise ale iconologiei patristice în scrierile Sfântului Vasile cel Mare", în: *Sfântul Vasile cel Mare. Închinare la 1630 de ani*, Actele Symposionului Comisiei Române de Istorie Ecclesiastică. București-Cernica, 2-3 octombrie 2008, culese și publicate de Emilian Popescu și Mihai Ovidiu Cătoi, în coll. "Studia Basiliana 3", Ed. Basilica, București, 2009, pp. 307-333

IDEM, "Conceptul relațional de icoană la Sfântul Nichifor Mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului", în: *Congresul internațional de Teologie Criterii de recunoaștere și evaluare a picturii bizantine (icoană și frescă)*, București, 20-24 mai 2017, coord. Varlaam Ploieșteanul, Pr. Florin Marica, Nicolae Hrițcu, Ed. Basilica, București, 2017, pp. 147-162

IDEM, "Teologia icoanei la Sfinții Nichifor Mărturisitorul și Teodor Studitul", în: *Glasul Bisericii*, LXXVI (2017), 1-6, pp. 277-288

KORDIS, Georgios, *Hierotypos. Teologia icoanei după Sfinții Părinți*, trad. din lb. greacă de Mihai Coman, trad. frag. din greca veche de Cristina Costena Rogobete, ed. îngrijită de Octavian Gordon, Ed. Bizantină, București, f.d.

LIDOV, Alexei, *Hierotopy. Spatial icons and Image-Paradigms in Byzantine Culture*, published in Moscow by "Design. Information. Cartography", 2009, pe <http://hierotopy.ru/en/?page_id=237>

LOSSKY, Vladimir, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad., studiu introd. și note de Pr. Vasile Răducă, Ed. Anastasia, București, f.d.

LOUTH, Pr. Andrew, *Sfântul Ioan Damaschinul. Tradiție și originalitate în teologia bizantină, cu câteva scrieri inedite*, trad. Pr. Ioan Ică jr și diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2010

MARION, Jean Luc, *Crucea vizibilului. Tablou, televiziune, icoană-o privire fenomenologică*, trad. și postfață Mihail Neamțu, cuvânt înainte diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2000

MEYENDORFF, Pr. John, *Hristos în gândirea creștină răsăriteană*, trad. rom. de Pr. Prof. N. Buga, Ed. IBMBOR, București, 1997

IDEM, *Teologia bizantină: Tendințe istorice și teme doctrinare*, trad. rom. de Pr. Conf. dr. Alexandru Stan, Ed. IBMBOR, București, 1996

MONDZAIN-BAUDINET, Marie-José, *Imagine, icoană, iconomie. Sursele bizantine ale imaginarului contemporan*, trad. rom. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Ed. Sophia, București, 2009

OZOLINE, Pr. Nicolas, *Chipul lui Dumnezeu, chipul omului. Studii de iconologie și arhitectură bisericească*, trad. rom. de Gabriela Ciubuc, Ed. Anastasia, București, 1998

PEERS, Glenn, *Trupuri imateriale. Reprezentări bizantine ale îngerilor*, trad. Maria Yvonne Băncilă, prefață Ștefan Ionescu Berechet, Ed. Nemira, București, 2011

SCHÖNBORN, Christoph von, *Icoana lui Hristos*, trad. rom. de Pr. V. Răducă, Ed. Anastasia, București, 1996

STĂNILOAE, Pr. Dumitru, *O teologie a icoanei*, ed. îngrijită de Ștefan Ionescu-Berechet, postfață de Adrian M. Alexandrescu, Ed. Anastasia, București, 2005

USPENSKY, Leonid, *Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă*, studiu introd. și trad. de Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, București, 1994

VASILIU, Anca, *Eikon. Imaginea în discursul celor trei Părinți Capadocieni*, trad. de Georgiana Huian, Ed. Doxologia, Iași, 2017

WUNENBURGER, Jean-Jaques, *Filozofia imaginilor*, trad. de Muguraș Constantinescu, ed. îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, Ed. Polirom, Iași, 2004

7.2. Seminar		
1. Noțiuni introductive de iconologie	<i>Discuții</i>	1 oră
2. Contribuția Sf. Vasile cel Mare la elaborarea unor noțiuni fundamentale de teologie a icoanei	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră

3. Definiția dogmatică a Sinodului VII ecumenic	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
4. Triumful icoanelor (843) și "comemorarea" sa dogmatico-liturgică în <i>Sinodiconul Ortodoxiei</i>	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
5. Definiția referitoare la cultul icoanelor emisă de Conciliul tridentin (1543)	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
6. Sfânta Mahramă din Edessa în disputa iconoclastă	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
7. Elemente de logică aristotelică în scrierile antiiconoclaste ale Sfinților Nichifor Mărturisitorul și Teodor Studitul	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
8. Relația icoană-prototip în <i>Epistola către egumenul Platon</i> a Sf. Teodor Studitul	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
9. Icoanele făcătoare de minuni în florilegiile iconofile din perioada iconoclastă	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
10. Relația text-imagine în Psaltirile și Evangheliarele bizantine de epocă medie	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
11. Dilema hristologică iconoclastă și implicațiile sale în teologia icoanei	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
12. Hristologia neocalcedoniană în <i>Scrisoarea sinodală</i> a Sf. Sofronie al Ierusalimului	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
13. Sensurile spațiului eclesial în viziunea lui Jean Paul Hernandez	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră
14. Definirea conceptului de <i>hierotopie</i> bizantină	Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată	1 oră

Bibliografie:

Istoria imaginii din Edessa, trad. rom. de Tiberiu Weiss, în: Vasile Manea, *Icoana lui Hristos cea nefăcută de mână*, Ed. Patmos, Cluj, 2011, pp. 111-140

"Sinodiconul care se citește în Duminica Ortodoxiei", în: diac. Ioan I. Ică jr., *Canonul Ortodoxiei. Sinodul VII Ecumenic*, vol. 11: *Definitivând dogmatic orthodoxyia (815-1351)*, Ed. Deisis, 2020, pp. 983-990

Sfântul SOFRONIE AL IERUSALIMULUI, *Viata și scrierile*, trad. și studiu introd. de Nicolae Petrescu, Ed. Sophia, București, 2012

Sfântul TEODOR STUDITUL, "Epistolă către Platon, Părintele său duhovnicesc, despre închinarea la sfintele icoane", în: Sf. TEODOR STUDITUL, *Contra iconomahilor*, trad. rom. de Diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994, pp. 185-190

IONESCU-BERECHET, Ștefan, "To Aghion Mandylion: istoria unei tradiții", în: *Studii Teologice*, SN, VI (2010), 2, pp. 109-186

IDEM, "Teologia icoanei la Sfinții Nichifor Mărturisitorul și Teodor Studitul", în: *Glasul Bisericii*, LXXVI (2017), 1-6, pp. 277-288
 PENTCHEVA, Bissera V., "The Performative Icon", în: *The Art Bulletin*, 88 (2006), 4, pp. 631-655
 SCHÖNBORN, Christoph von, *Sofronie al Ierusalimului. Viața monahală și mărturisirea doctrinară*, trad. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, ed. îngrijită de Octavian Gh. Gordon, Ed. Anastasia, București, 2007

8. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

9. Evaluare

Tip de activitate	9.1. Criterii de evaluare	9.2. Metode de evaluare	9.3. Pondere din nota finală
9.4. Curs	Evaluare continuă	Verificare continuă	80 %
9.5. Seminar	Activitate la seminar	Discuții, lucrare de seminar	20 %
Standard minimum de performanță	Recunoașterea și analiza temelor de iconologie studiate		

Data Completării
29.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament
30.09.2025

Semnătura Directorului de Departament